

Med vind i S/Y Layas segel, ute på Atlanten. Foto: Hans Palmberg

FRÅN IDÉ TILL OCEAN

Från hamnpiren i Jönköping kan man ta sig till världens alla hörn. Paret Hans och Agneta Palmberg har förverkligat sin dröm och seglat över Biscaya-bukten mot Atlanten, Stilla havet och Indiska oceanen. Segeläventyret startade som en dröm som de tillsammans skapade för femton år sedan.

– Vi är oceansegelare på väg runt jorden, vi har fortfarande inte seglat jorden runt och korsat haven, poängterar Hans Palmberg med entusiasm och berättarglädje.

UNDER NÄRA EN och en halv timme får vi lyssna på paret Palmbergs berättelse. De tar oss med till de drömmar som väcktes hos dem för snart 15 år sedan. Genom bilder, små, korta filmer och hisnande historier från deras resa med segelbåten S/Y LAYA får vi en glimt av deras år på över haven. En skärva av deras resa som började som en idé hemma i Jönköping.

– Vi är två helt vanliga människor, med ett annorlunda mål, säger Hans Palmberg.

Hans är från Jönköping och har tidigare jobbat inom restaurangbranschen som säljare. Agnetas starkt präglande dialekt avslöjar att hon också kommer från Jönköping. Hon har arbetat inom sjukvården sedan 1978.

Konferenslokalen är fylld av drygt 60 stycken nyfikna åhörare. Hans och Agneta Palmberg sätter igång sitt föredrag om deras segeläventyr framme vid sin PowerPoint-presentations över ämnet, "Oceansegelare på väg runt jorden".

Paret har två barn, en son som är 28, och en dotter som är 22 år.

FÖR FEMTON ÅR sedan satt paret på sin altan och pratade om livet, framtiden och vad de skulle göra med sina liv när deras barn växt upp och flyttat hemifrån. De bestämde sig för att göra en jordenruntsegling tillsammans. De bestämde ett datum och klockslag för den resa som skulle påbörjas tolv år senare.

Agneta och Hans fick en dröm att förverkliga. Planeringen för jordenruntseglingen blev deras gemensamma driv att fokusera och arbeta för.

Deras barn var glada över att föräldrarna hade ett gemensamt mål.

– Våra barn sa att de tyckte om att vi hade detta för då skulle vi hålla ihop och inte skilja oss som en del andra omkring oss hade gjort, säger Agneta.

"Vi startade upp en hemsida, sålde huset och köpte en båt för pengarna"

UNDER DE KOMMANDE åren efter den gemensamma målförmuleringen påbörjade Hans och Agneta förberedelserna inför resan. De fräschade upp sina segelkunskaper, gick ett flertal förberedande kurser och de arbetade extrapass.

– Vi startade upp en hemsida, sålde huset och köpte en båt för pengarna. Vi rustade upp båten och förberedde henne för världsomsegling. Vi försökte även att mentalt förbereda oss själva genom att bland annat läsa in litteratur.

– Fast vi har nog inte fattat ännu, skrattar Agneta.

SLUTLIGEN SA DE upp sig från sina jobb och flyttade in i båten under vintern.

Och så blev det till slut den 15 juni 2013. Vid Jönköpings båthamn lägg S/Y Laya redo för avfärd. På den 16 meter långa segelbåten med två master, förberedd för långsegling, stod Hans och Agneta och vinkade adjö till de 400 personer som kommit för farväl. Både kör, blåsorkester och tal var en del av

det högtidliga avskedet från kajen. När båten lämnade viftade vännerna med vita dukar.

– Tänk hur det kändes, alla vänner, hela familjen. Ett ståhej utan dess like. När vi väl kom ut på Vättern var vi alldeles slut. Vi orkade bara segla till Gränna den dagen, berättar Hans.

"Plötsligt blev det tvärnit och en dov smäll"

HANS OCH AGNETA seglade ned mot Biscaya-bukten, mot norra Spanien, passerade Portugal och vidare mot Atlanten, sedan över Stilla Havet och Indiska oceanen. Under de tre åren de seglat på oceanen har de varit med om många utmaningar och äventyr.

Under ett av Agnetas pass som nattvakt fick de vara med om stor dramatik.

– Vi seglade i 6 knop, klockan var två på natten och det var kolsvart. Helt plötsligt blev det tvärnit och en dov smäll. Något förflyttade vår båt ungefär fem meter i sidled väldigt snabbt. Det blev en uppståndelse utan dess like. Troligtvis hade vi gått på en val, berättar Agneta.

Fällkölen som ska stabilisera båten under seglingen blev avslagen men de kunde fortsätta segla mot land och ingen kom till skada.

Att leva på en båt kräver förmåga att vara häändig och kunna laga det som går sönder.

– Det finns en del svårigheter med att långsegla. Allt går sönder, precis allting, det är bara en fråga om när, säger Hans.

Solen bränner sönder material, saltvatten gör att metallen rostar och de ständiga vibrationerna sliter på båten. Tillvaron påverkas av väder och klimatet.

Båten rymmer sex personer i besättning. Det går att följa med Agneta och Hans

under deras segling. Under resans gång har de sammanlagt haft ett 40-tal gäster boende på båten, de har varit med och seglat och delat båtlivet med dem. Hans och Agneta har fört loggbok över händelser med bilder från platser som de upplevt. Deras hemsida, Future Winds, är ett arkiv fyllt av äventyr och fragment från hela världen.

Sedan februari är paret Palmberg tillfälligt i Sverige. Fram till oktober har de föreläsningar och arbete inplanerat. De håller föredrag om segeläventyret och om att sätta mål. Segelbåten S/Y Laya väntar på dem i Thailand för fortsatta seglingar. Hur länge de kommer vara ute och segla har Hans och Agneta ännu inte bestämt.

– Så länge vi är friska och pengarna räcker är vi ute och seglar, säger Agneta.

TEXT: Cathrine Eskilsson

"Så länge vi är friska och pengarna räcker är vi ute och seglar"

Båten S/Y Laya vid Maya Bay, Thailand. Foto: Hans Palmberg

På väg från segelbåten in mot Tobago, Karibiska sjön. Foto: Hans Palmberg

Hans och Agneta Palmberg är tillfälligt hemma i Sverige och föreläser om sitt segeläventyr och om målsättning. Foto: Cathrine Eskilsson

På väg in mot Kap Verde i december 2013. Foto: Hans Palmberg

AGNETA BYTTE LIVSTEMPO

Tanken på en framtida långsegling fick Agneta att orka med sin stressiga vardag. Seglaräventyret fick henne att varva ned och njuta av tillvaron.

Innan Agneta Palmberg bildade familj var hon ute och reste mycket. Tillsammans med sin man Hans var de i Australien och arbetade, dök och reste runt. När barnen kom ville hon ge dem en trygg tillvaro och de bodde länge i ett hus på landet.

– Det är klart att barnen älskade det, det var rena Bullerbyn. Vi valde att stanna upp och inte göra några extremresor, berättar Agneta.

När barnen blev äldre flyttade de till ett hus i Jönköping. – Vi kom in i ekorrhjulet, det handlade om att äta, jobba och sova. Jag trivdes inte med det men samtidigt var det viktigt att ta det lugnt när barnen växte upp och att inte bryta upp.

När Agneta och Hans beslutat att de skulle göra en långsegling tyckte Agneta det var lättare att stå ut med vardagens stress. Agneta hade inga problem med att sälja huset och att minska på de materiella tillgångarna inför resan.

– Det ångrar jag absolut inte. Det är bara prylar. Ibland är det hysteriskt kring kläder och saker, säger Agneta.

Agneta upplevde att det gick nästan sex månader av långseg-

”Det jag inte hinner idag, det gör jag imorgon”

lingen innan hon kände att hon varvat ned ordentligt.

– Jag är glad att slippa alla måsten som finns här hemma. Det är klart att det finns måsten i båtlivet också, men det är på ett annat sätt. Jag tänker att det jag inte hinner idag det gör jag imorgon.

Agneta har inte behövt passa tider under de senaste tre åren under resans gång. Hon har inte uttryckt frasen att ”hon inte har tid”.

– Jag har kunnat ligga på däck och tittat på havet. Så har det gått en timme, sedan en timme till. Det är riktigt skönt.

FÖR ATT HITTA lugnet i det svenska arbetsklimatet och även fritidslivet tror Agneta att det krävs en tydlig gränssättning. – Det är klart att man kan varva ned på hemmaplan också men då får man bli en tydlig ”nejsägare”. Även om det är saker vi tycker om att göra tror jag vi måste begränsa oss även i det vi fyller vår fritid med.

Agneta tror det är lätt att halka in i gamla vanor när man kommer tillbaka efter en längre resa med ett lugnare tempo. Samtidigt tror Agneta att hon blivit mer vaksam och ser värdet i det hon befinner sig och lever i.

– Jag har lärt mig mer om det som vi kallar mindfulness. Nu är jag här och nu njuter jag av det. Jag gick förbi ett underbart träd igår, jag stannade upp och bara njöt av det. Så gjorde jag aldrig förr, då rusade jag genom livet. Nu försöker jag ta mig tid till saker som är värdefulla för mig.

AGNETA OCH HANS håller även föreläsningar om att våga sätta framtida mål och att våga inrikta sig mot något man längtar efter. Under ett seminarium blev en deltagare arg, det kom för nära personen, menar Agneta.

– Målet att nå någonting kan vara avgörande för att stå ut med en viss stress. Många trampar på och tror att det måste vara så. Vi måste våga fråga oss själva varför man gör det man inte vill. Är det för att andra har sagt att det ska vara så?

AGNETA PALMBERG vill uppmantra människor att våga göra det man verkligen vill, det går att ångra sig i efterhand.

– Man behöver verkligen inte göra samma sak som vi gör men man kan inspireras till att förverkliga sina egna drömmar, säger Agneta.

TEXT: Cathrine Eskilsson

Fakta

Namn: Agneta Palmberg.

Ålder: 59 år.

Bor: För tillfället i en lägenhet på Torpa.

Yrke: Operations-, narkos- och ambulanssköterska.

Intressen: Träning, musik, resa och dyka.

Senast lästa bok: Läser mängder av olika böcker på båten, nu blir det mest JP.

Agneta Palmberg.
Foto: Cathrine Eskilsson.

Allt vatten är inte kristallklart.

HISTORISKA DYK I JÖNKÖPINGS SJÖAR - en kallsup för forskare?

De olika sjöarna i och omkring Jönköping har en lång historia bakom sig. I dagsläget får över 450 000 människor dricksvatten från Vättern. Historiskt sett har det klara vattnet inte alltid varit brukbart på detta vis.

Vättern har varit en bad- och rekreationsplats för människor i alla tider. Den var också länge en nödvändig källa för transportsektorn och i sin tur näringslivet i staden. Under större delen av 1800-talet var Göta kanal en perfekt transportförbindelse med Vättern och därmed Jönköping. En inre hamn byggdes i Munksjön och en yttre i Vättern.

Jönköpings kanske viktigaste export, tändstickan, fraktades via fartyg. Med hänsyn till att transportalternativen blev mer landburna, minskade också på så sätt sjöarnas funktionalitet. När tåg och järnväg blev mer prioriterat genom industrialiseringen av samhället för drygt hundra år sedan, minskade sjötrafiken och därmed de direkta utsläppen i sjön.

HUR DET VAR att ta sig ett dopp i de olika sjöarna i staden förr i tiden skiljer sig mycket åt från hur det är nu. Olika tillämpningar har lett till att vattnet har varit mer eller mindre brukbart genom åren. Innan 1860-talet var vattnet i de olika insjöarna i Jönköping gravt förorenade och det var när ett vattenledningsverk tillkom som sjukdomar som rödsot och kolera kunde bekämpas. Det är bara Vättern som ständigt har haft vatten av bra kvalitet under det senaste århundradet.

Leif Thörne som jobbar som vattenkonsult på Länsstyrelsen i Jönköping menar att den trenden håller i sig än idag. – Sjön har bra kvalitet just nu med en bra bottenfauna och ett rikt fiskeliv. Olika forskningsförbund går ut och gör tester vart tionde år och det ser oftast väldigt bra ut, säger han.

Under 1800-talet var det nästan bara i Vättern som pigorna i hushållen kunde hämta vatten, alla andra sjöar var för

grumliga och ohälsosamma.

Alla sjöar i staden har alltså inte fått lika god kritik som Vättern. Bland annat Munksjön har fått stå ut med flera påfrestningar som påverkat såväl kvalitet som näringsliv. Under 1830-talet var det ett kärr som utgjorde den kanal som nu binder samman Rocksjön och Munksjön. Blev kärret ännu mer igendämnat, blev det lätt översvämning i staden. Endast de fattigare delarna av Jönköping bodde därför längs med vattenkrönet.

När febersjukdomar i form av tyfus eller liknande spred sig i staden genom ångor från vattnet, ökade också dödligheten bland invånarna. Situationen i kärret är idag betydligt bättre, men är av andra skäl inte en plats för ett dopp eller stort fiskeliv.

– När det gäller Munksjön har mycket av vattnet från reningsverket runnit ut och förstört för fiskelivet där. Försurning har lett till att organismer sällas bort och näringshalten samt ekosystemet rubbas, säger Leif Thörne.

”Nu är det lite av en Friskis och Svettis-sjö”

FÖR ATT MINSKA att vattnet blir försurad genomför man numer kalkning av sjöarna, vilket leder till att känsliga arter skyddas. Försurning är dock inte det enda stora problemet.

– Förr i tiden fördes inga debatter kring vilka skador dioxiner samt andra miljögifter hade för faunan och djurlivet i vattnet. Sådana saker måste kommunerna och länen uppmärksamma för att skapa en sund miljö, menar Leif.

Måns Lindell är limnolog i Jönköping och är specialiserad på hur kvaliteten på Munksjön och Rocksjön har utvecklats. Han menar att de två sjöarna är två helt olika saker nuförtiden.

– Rocksjön får uteslutande sitt vatten från Vättern. Det är väldigt klart och fint. År 1946 började man pumpa in vatten till Rocksjön, som var brun tidigare, så nu är det lite av en Friskis och Svettis-sjö med goda badmöjligheter, säger han.

VAD GÄLLER MUNKSJÖN ser utsikterna inte lika ljusa ut. Kommunen gör vad de kan för att åtgärda problemen.

– Munksjön är och har varit betydligt brunare. Sånär års skoljs däremot Munksjön ut och tvättas ur. Politikerna arbetar flitigt för att minska problembilden. Dessvärre är botten i princip död. En tredjedel av sjön är full av fiber, säger Måns.

Flygplan är en relativt anonym faktor som gör stor skillnad för sjömiljön, dessvärre på ett negativt sätt. När försvaret och krigsindustrin genomför ljudliga flygövningar över Vättern släpps ammunition ner, lägger sig på botten och stör livet under ytan. Hotet mot det dricksvatten som människor har tagit del av i alla tider kan därför vara stort på lång sikt.

Trots att flygvapnet kan vara nyttigt för Sveriges allmänna säkerhet ska Vättern i ett framtidsperspektiv vara tillräckligt välvärdad för att klimatförändringar inte ska ha en större påverkan på djurlivet. Länsstyrelsen kämpar i sin tur för att de andra sjöarna, Munksjön och Rocksjön, ska ha en minskad halt av kadmium och bly. Hur det går med arbetet för att rädda och bevara sjöarna återstår att se, men man kan konstatera att det ser bättre ut nu än vad det gjorde för hundra år sedan.

TEXT OCH FOTO: Christoffer Landgren